

Stockholm den 2 mars 2021

R-2020/2322

Till Finansdepartementet

Fi2020/04860

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 4 december 2020 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Nya EU-bestämmelser om tullkontroller av kontanta medel.

Sammanfattning

Sveriges advokatsamfund, som hänvisar till sina tidigare yttranden i fråga om Tullverkets utökade kontroller av kontanta medel,¹ har förutom vad som anförs nedan ingen erinran mot förslagen till ändring i tullagen.

Advokatsamfundet delar utredningens uppfattning att myndigheterna ska ges verktyg att förebygga och förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Advokatsamfundet avstyrker emellertid förslagen om att kriminalisera underlåtenhet att redovisa oledsagade kontanta medel och om att ge Tullverket befogenhet att hålla kvar kontanta medel upp till högst 30 respektive 90 dagar. Advokatsamfundet anser inte att de allmänna principerna för tvångsmedelsanvändning; ändamåls-, behovs- och proportionalitetsprinciperna är tillräckligt tillgodosedda i förslagen.

Synpunkter

Kriminaliseringen av underlåtenheten att redovisa oledsagade kontanta medel

Förslaget om redovisningsskyldighet är sanktionerat genom att den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot redovisningsskyldigheten döms för tullförseelse till böter (förslagets 5 kap. 2 §).

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 8 januari 2007 över promemorian om tullkontroll av förflyttning av kontanta medel, liksom remissyttrande den 9 februari 2017 över promemorian om EU-kommissionens förslag till förordning om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur unionen och om upphävande av förordningen (EG) nr 1889/2005 och däri angivna ytterliga yttranden, till vilka det i nu aktuella delar hänvisas.

Skyldighet att redovisa oledsagade kontanta medel motiveras utifrån samma syfte som vid införandet av skyldigheten att anmäla ledsagade kontanta medel. Advokatsamfundet avstyrkte förslaget då och avstyrker på samma grund även det aktuella förslaget.²

Redovisningsskyldigheten för oledsagade kontanta medel ska registreras på föreskrivet sätt på uppmaning av behörig myndighet (för svensk del främst Tullverket). Tullverket kan på så vis från fall till fall besluta om att en försändelse av kontanta medel som överstiger 10 000 euro eller, oavsett belopp, misstänks härröra från brott, ska åläggas en redovisningsskyldighet. Tullverkets beslut om redovisningsskyldighet saknar på så vis förutsägbarhet och bestämmelsen öppnar för en godtycklig och olikformig bedömning om när in- eller utförsel av kontanta medel i unionen ska redovisas eller inte.

Advokatsamfundet ifrågasätter även huruvida ändamålet med bestämmelsen uppnås genom en kriminalisering. Förslagets ändamål – att i högre grad kunna bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism – torde i första hand inriktas mot en målgrupp som sannolikt inte avskräcks en kriminalisering och ett bötesstraff. En kriminalisering bör vara både nödvändig och förutspås kunna leda till det förväntade resultatet. Det nu aktuella förslagets genomslagskraft kan mot den bakgrunden ifrågasättas.

Advokatsamfundet kan därför inte ställa sig bakom förslaget i denna del.

Kvarhållande av kontanta medel

Enligt förslaget får Tullverket besluta om kvarhållande av såväl ledsagade som oledsagade kontanta medel i upp till högst 30 dagar och, vid behov, upp till högst 90 dagar (förslagets 1 kap. 53 §). Det är upp till nationell rätt att begränsa kvarhållandet till den tid som krävs för att behöriga myndigheter ska kunna fastslå om omständigheterna i det enskilda fallet rättfärdigar ett kvarhållande, dock upp till en fast tidsfrist på 30 dagar. Därefter krävs en grundlig proportionalitets- och behovsbedömning för att beslut om ytterligare förlängning av kvarhållandet ska kunna fattas. Den högsta totala tidsfristen uppgår till 90 dagar.

Ett kvarhållande *får* ske dels för kontanta medel som överstiger 10 000 euro och dels för kontanta medel som, oavsett belopp, misstänks härröra från brott. Advokatsamfundet anser att beviskravet är alltför lågt ställt och att förslagets utformning öppnar för att beslut om kvarhållande kan komma att meddelas godtyckligt och slentrianmässigt. Åtminstone bör det tydliggöras att det måste vara fråga om skälig misstanke om brott för att ett kvarhållande ska få ske.

Bestämmelsens andra (nya) stycke reglerar att ett kvarhållande inledningsvis inte får ske mer än högst 30 dagar. Förslaget innehåller emellertid inte ett krav på proportionalitetsbedömning under kvarhållandet, vilket i praktiken kan leda till att kvarhållandet utan skyndsamt handläggning inte sällan kan uppgå till den högst tillåtna

² Advokatsamfundets yttrande den 8 januari 2007 över promemorian om tullkontroll av förflyttning av kontanta medel.

tidsfristen. Ett kvarhållande innebär ett ingrepp i den enskildes civila rättigheter som t.ex. förfogande- och/eller äganderätten till dessa. Mot bakgrund av vad som anförts anser Advokatsamfundet att bestämmelsen bör utformas på sådant sätt att förutsättningarna för och längden av ett kvarhållande i vart fall begränsas genom en behovs- och proportionalitetsbedömning, på samma sätt som förslaget tredje stycke avseende ett förlängt kvarhållande upp till högst 90 dagar. Detta för att så långt som möjligt undvika risken för en oproportionerlig och slentrianmässig tillämpning av kvarhållandet. Vidare anser Advokatsamfundet att förslaget om en möjlighet till ett förlängt kvarhållande upp till högst 90 dagar ska föregås av högre ställda krav som t.ex. att *synnerligen vikt* för fortsatt kvarhållande föreligger.

Sammanfattningsvis anser Advokatsamfundet att ett kvarhållande kan motiveras dels av brottsutredande syften i de fall då det verkligen behövs, dels i skyddande syfte för att myndigheterna ska ges verktyg att förebygga och förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. En starkare restriktivitet vid dess användning är emellertid påkallad. Enligt förslaget möjliggörs ett kvarhållande med låg förutsägbarhet och med lågt ställt beviskrav riskeras nyttjandet av bestämmelsen ske slentrianmässigt och bedömningen utsätts för godtycklighet. Förslaget bör därför revideras i nu angivna hänseenden under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander